

WYNIKI 10-LETNIEJ PRACY NAD KRZYŻÓWKĄ OWCY ŁOWICKIEJ × TEXEL × KENT

WITOLD BUKOWSKI

Rolniczy Rejonowy Zakład Doświadczalny Końskowola

DONIESIENIE

Zupełne przekształcenie jednej rasy w drugą, za pomocą kojarzenia różnych ras, względnie wytworzenia nowej rasy w znaczeniu zoologicznym, jest w zasadzie niemożliwe do osiągnięcia; natomiast wytworzenie rasy w znaczeniu gospodarczym, odpowiadającej warunkom określonego środowiska jest możliwe (S e t e g a s t i A d a m e t z), z tym warunkiem, że ograniczymy się do pewnej liczby cech. Systematyczna praca hodowlana, poparta wnikliwą i bezkompromisową selekcją, przy odpowiednim i szczęśliwym wytypowaniu tryków silnych genetycznie, może doprowadzić do wytworzenia nowej rasy, w znaczeniu gospodarczym, przystosowanej do warunków w jakich została wytworzona.

W takim ujęciu zagadnienia przystąpiono do pracy nad wytworzeniem rasy gospodarczej owiec krzyżówkowych, na podłożu owcy łowickiej kojarzonej z trykami rasy Texel i Kent. Praca została rozpoczęta w roku 1954 przez Instytut Zootechniki w Krakowie i kontynuowana niezmiennie przez Rejonowy Rolniczy Zakład Doświadczalny Końskowola.

Ś r o d o w i s k o

Gospodarstwo Borowina, obecnie włączone do RRZD Końskowola, istnieje już od przeszło 30 lat jako Ośrodek Doświadczalny, w zakresie hodowli owiec.

Ogólna powierzchnia gospodarstwa wynosi 136 ha, z tego powierzchnia zasiewów 87 ha, łąki 17 ha, pastwiska 20 ha i nieużytków 20 ha. Teren gospodarstwa równy, bez większych wzniesień i spadów, utrudnia zabiegi melioracyjne na terenach podmokłych łąk i pastwisk, co stwarza niekorzystne warunki dla hodowli owiec. Większość gleb to mady nadwiślańskie, a tylko ca 20 ha to gleby piaszczyste.

K l i m a t

Wiosny późne i zimne, charakteryzujące się częstymi przymrozkami, występującymi przeważnie w trzeciej dekadzie kwietnia i połowie maja, co łącznie z występującą w tych okresach suszą wpływa ujemnie na rozwój roślin i wysokość plonów.

Nieregularne opady atmosferyczne z nasileniem w lipcu i sierpniu utrudniają sprzęt roślin uprawnych.

Okres wegetacyjny dla roślin nie przekracza 170 dni. Okrywa śnieżna utrzymuje się przez okres dwóch miesięcy, co przy wiatrach przeważnie północno-zachodnich i południowo-wschodnich, wpływa ujemnie na rozwój roślin ozimych i wieloletnich. Wiosenne susze opóźniają wzrost runi pastwiskowej. W ogóle ilość opadów w miesiącach wiosennych jest niewystarczająca, w odniesieniu do zapotrzebowania roślin.

Te wszystkie czynniki powodują, że pasze zielone i siana nie są pełnowartościowe. Przeprowadzone analizy pasz wykazały prawie zupełny brak karotenu, co powodowało ślepotę urodzonych jagniąt i osłabienie więzadeł macicznych matek ciężarnych (wypadanie macic). Podstawą utrzymania owiec do roku 1959 było lotnisko o powierzchni ca 40 ha wyżej położone. Z chwilą likwidacji lotniska, które przeznaczono pod zasiewy, stado przeszło na nisko położone pastwiska, co w znacznym stopniu wpłynęło na obniżenie zdrowotności.

Obecnie areał pastwiska jest dla stada niewystarczający. Młódzież nie korzysta w ogóle z pastwiska, co wpływa ujemnie na rozwój jagniąt po odsadzeniu od matek.

Niewystarczająca baza paszowa uniemożliwia powiększanie stada podstawowego z 200 do 300 sztuk matek, co umożliwiłoby prowadzenie ostrzejszej selekcji. Tolerancja jaka z konieczności musi być stosowana opóźnia w znacznym stopniu postęp hodowlany. Trudne warunki środowiskowe utrudniają osiągnięcie większej produkcji, na co stado ma warunki w swoim założeniu genetycznym. Dowodem tego jest wydajność wełny materiału wybrakowanego z owczarni, który w warunkach gospodarstw indywidualnych, wykazuje znacznie większe zdolności produkcyjne.

C h a r a k t e r y s t y k a m a t e r i a ł u w y j ś c i o w e g o

Prace rozpoczęto w roku 1954. W tym celu zakupiono na spędach 105 matek łowickich. Sprowadzony materiał matek do krzyżówki nie przedstawiał żadnego jednolitego typu, ani też określonej wartości hodowlanej. Były to owce wybrakowane, w typie świniarki i merynosa. Wpływu Kenta nie dało się zauważyć. O wpływie merynosa świadczy

fakt, że przeciętna wysadność runa tych owiec wynosiła 8,2 cm, natomiast sortyment wełny wahał się w granicach B/C do C/D. Przeciętna wydajność wełny potnej wynosiła 2,56 kg od sztuki. Wybijającą się ujemną cechą materiału wyjściowego była wysokonożność, cienka kość, a jeżeli chodzi o okrywę to gołe brzuchy i słaby obrost boku, co było przyczyną niskiej wydajności wełny.

Założenia pracy hodowlanej

Zasadniczym postulatem zmierzającym do uszlachetnienia tych owiec, było z jednej strony poprawienie figury, z drugiej nałożenie odpowiedniej okrywy. Cech ujemnych materiału wyjściowego w tym zakresie nie mógł usunąć Kent, który sam ma zasadnicze wady odnośnie figury. Dlatego postanowiono w pierwszym etapie przejść całe pogłowie materiału wyjściowego Texelem dla poprawienia figury, a następnie dopiero Kentem.

Użycie dwóch komponentów uszlachetniających opóźniło w znacznej mierze uzyskanie pozytywnych wyników, ale w założeniu okazało się słuszne.

Użycie Texela w krzyżówce uszlachetniającej spowodowało pewne osłabienie genetyczne owcy prymitywnej i przygotowało bardziej elastyczne podłoże, do oddziaływania Kentem, owcy późno dojrzewającej i również silnej genetycznie. Texel w tym założeniu, służył jako rodzaj katalizatora, dla łatwiejszego wprowadzenia cech genetycznych Kenta.

Otrzymanie przychówka z pierwszej krzyżówki z Texelem, okazało się bardzo trudne. Duża szeroka głowa Texela oraz wypukłe oczodoły, przy słabym materiale wyjściowym matek i dużych płodach (8—9 kg) powodowało ciężkie porody i wycisowanie macic. Prawie 50% jagniąt było wydobywane przy pomocy służby weterynaryjnej i zootechnicznej. Jagnięta otrzymane z tej krzyżówki odziedziczyły dużo cech Texela, zarówno co do okrywy jak i budowy: wysokonożność, gołe odnóża i głowy, duże pachwiny, słabo obrośnięty brzuch; poprawiła się natomiast partia zadu — kulka. Odnośnie cech dodatnich wełny, to zwiększyła się wysadność wełny do 10 cm, z zasadniczym sortymentem C.

Wystąpiły też krańcowe rozszczepienia genetyczne w postaci jagniąt rogatych, o różnym ubarwieniu (żółte i czarne).

Wyniki te były dalekie od wzorca, który przewidywał otrzymanie owcy o prawidłowej figurze, głębokiej, o niskich kończynach, o wełnie jednolitej o sortymencie C, z dobrym obrostem boku i brzucha. Określona wzorcem wydajność wełny dla matek wynosiła 4,5 kg, a dla tryków 6 kg. Waga żywa dla matek 60 kg, a dla tryków 80 kg.

Krzyżowanie z Kentem miało dać odpowiedź czy uda się w następnych pokoleniach uzyskać materiał hodowlany zbliżony do założeń wzorca. Uzyskane wyniki kojarzenia pokolenia F_1 z Kentem okazały się pozytywne. Odnośnie figury: zmniejszyła się wysokonożność i pogrubiała kość. Odnośnie wełny: zaznaczyła się poprawa na całym tułowiu, a zwłaszcza w partiach boku i brzucha. Nastąpiło też większe ujednoczenie wełny i poprawa jej charakteru: wystąpił połysk i karbikowanie, które to cechy były do tej pory mało widoczne.

Po uzyskaniu pozytywnych wyników w F_2 zastosowano chów w pokrewieństwie, krzyżując osobniki żeńskie, F_2 z trykami F_2 . W ten sposób prowadząc pracę hodowlaną, przy zastosowaniu ścisłej ewidencji i indywidualnego doboru osobników, otrzymano następne pokolenia F_4 i F_5 , które utrzymały wszystkie pożądane cechy, zarówno co do figury jak i wełny.

Stosując ścisłą selekcję materiału hodowlanego, eliminowano osobniki o grubszych sortymentach wełny i bez zdecydowanego charakteru.

Dzięki wnikliwej selekcji i stosowaniu chowu w pokrewieństwie okazało się że przy użyciu tryków o sortymentach wełny C/D można otrzymać pogłowie o sortymentach wyższych: C i B/C. Podczas gdy w początkowej fazie pracy uszlachetniającej głównym sortymentem stada był sortyment wełny C/D, to obecnie, podstawowym sortymentem stada jest sortyment C i B/C przy stosunkowo wysokim rendement bo 68 do 70%.

Onośnie właściwości wełny, ocena organoleptyczna była systematycznie kontrolowana przez Stację Oceny Run Politechniki Łódzkiej oraz przez Instytut Zootechniki w Krakowie, przy ocenie wartości tryków na podstawie wartości potomstwa.

Linie hodowlane

W pokoleniu F_4 zarysowały się dwie zasadnicze linie hodowlane: jedna, której przedstawicielem jest tryk nr 106 (80 punktów w wycenie wełny), charakteryzująca się dużą figurą, o stosunkowo cienkiej kości i nieco ściętym zadzie. Ten typ charakteryzuje się stosunkowo dużą wysadnością wełny (15—16 cm) przy sortymencie wełny C/D. Wydajność roczna tego tryka wynosi 9,75 kg, co w przeliczeniu (przy rendement 70%) daje ca 7,0 kg czystego włókna. Wełna tego tryka ma słabszy połysk, ale wybitnie zarysowujący się karbik.

Druga linia, którą reprezentują tryki nr 13 i nr 43 charakteryzuje się prawidłową budową zwłaszcza równą linią grzbietu, głęboką klatką piersiową, nisko osadzonym tułowiem, prawidłowym ustawieniem kończyn, oraz grubą i mocną kością. Głowa mała, szlachetna o prostym profilu, mocno zarysowane i silnie pigmentowane oczodoły, śluzawica ciemna.

Oдноśnie wełny, to przy głównym sortymencie C są odchylenia w kierunku pożądanym B/C. Wełna lustrzana, ze zdecydowanym karbikiem. Wydajność wełny potnej 7,5 kg, przy rendement 68%. Przy większej gęstości runa wysadność wełny jest mniejsza, bo nie przekracza 12 cm. Głównymi twórcami tych linii są importowane tryki rasy Texel i Kent: Dziadek nr licencyjny 30956, Cezar nr 4980, Całus nr 2542 oraz Filon nr 230/295.

W omawianej pierwszej linii hodowlanej — po tryku 106 istnieje następujący zestaw procentowy krwi poszczególnych ras użytych do krzyżówki:

Łowicka	37,5 %
KB	25,0 %
Texel	12,5 %
Kent	25 %

W drugiej linii hodowlanej — po tryku 13 zestaw krwi jest następujący:

Łowicka	25,0 %
Texel	25,0 %
Kent	50,0 %

Wpływ stada na rozwój pogłowia owiec i uszlachetnianie w terenie

Nabywany z Borowiny materiał hodowlany i użytkowy owiec, wpłynął w dużym stopniu na większe zainteresowanie się hodowców tą gałęzią produkcji.

Warunki środowiskowe gospodarstw indywidualnych odpowiadają rozwojowi tej owcy, spokojny charakter (wpływ Kenta) ułatwia w znacznym stopniu wychów i pielęgnację.

Począwszy od roku 1955 rozprowadzono w teren: 425 sztuk matek, 742 sztuk jagniąt oraz 407 tryków na stacje kopulacyjne. O pozytywnym oddziaływaniu stada Borowina na owce na terenie powiatu puławskiego, świadczy fakt uzyskania wysokiej przeciętnej wydajności wełny od owcy statystycznej, oraz najwyższej oceny za jakość wełny.

Tryki owczarni Borowina nr 21, 26, 27 bardzo pozytywnie oddziaływały na stado Rolniczego Rejonowego Zakładu Doświadczalnego Siejnik, co potwierdza Instytut Zootechniki w Krakowie, na podstawie oceny wartości tryków i ich potomstwa. Również pozytywne wyniki daje się zauważyć w stadzie PGR Zienki zasilanym trykami z Borowiny. Świadczy to o pewnym ustawieniu genetycznym stada Borowina.

W y n i k i

Dzięki systematycznej 10-letniej pracy hodowlanej opartej na indywidualnym doborze osobników użytych do kojarzenia oraz ścisłej i wnikliwej selekcji, udało się osiągnąć wyniki odpowiadające założeniom wzorca dla tego typu owiec. Uzyskana wełna odpowiada w zupełności wymaganiom naszego przemysłu, czego dowodem są uzyskane ceny za czesankę (w wysokości 237 zł za 1 kg wełny potnej).

Odnosnie budowy, uzyskano też pozytywne wyniki otrzymujące materiał hodowlany z odziedziczonymi dodatnimi cechami obydwu komponentów uszlachetniających — Kenta i Texela, z utrzymaniem odporności na warunki środowiskowe owcy prymitywnej.

Udało się wyeliminować zasadnicze wady Texela: stosunkowo cienką kość, oraz charakterystyczną dla Kenta iksowatość kończyn przednich. Płodność wyhodowanych owiec wynosi 130—145%.

Powołana w roku 1963 Komisja złożona z przedstawicieli Ministerstwa Rolnictwa w osobach inż. Piotra Kreczko i mgr Stefana Greulicha oraz przedstawicieli Ośrodków Naukowych w osobach: prof. dra Adama Domańskiego oraz doc. dra Adama Skoczylasa uznała wyniki tej pracy za pozytywne.

Z d r o w o t n o ś ć s t a d a

Mimo ciężkich warunków środowiskowych, zdrowotność stada jest zadowalająca.

Oprócz kulawki, która występuje corocznie, na skutek zakażenia całego terenu oraz niskiego położenia pastwisk i sporadycznie występującego zarobaczenia płuc, innych chorób grożących zdrowiu stada nie zauważono.

Występująca początkowo awitaminoza, przejawiająca się w postaci ślepoty jagniąt nowonarodzonych i wypadania macic u matek ciężarnych, zostało wyeliminowane przez zastosowanie marchwi w żywieniu matek ciężarnych (2—3 miesiące ciąży).

W n i o s e k

Na podstawie osiągniętych wyników odnośnie konsolidacji stada, typu wełny, budowy oraz przystosowania się do środowiska, należałoby dążyć do uznania tego typu owcy krzyżówkowej jako rasy krajowej w znaczeniu gospodarczym.

W zakończeniu należy podkreślić, że wyniki tej pracy naukowo-badawczej w Borowinie udało się przekazać w teren i oddziaływać w szerszym zakresie na poprawę pogłowia owiec w województwie lubelskim, co jest zasadniczym celem Rejonowego Rolniczego Zakładu Doświadczalnego w Końskowoli.

ИТОГИ ДЕСЯТИЛЕТНЕГО ТРУДА ПО СОЗДАНИЮ МЕТИСНОЙ ОВЦЫ,
ПОЛЬЗУЯСЬ БАРАНАМИ ТЕКСЕЛЬ И РОМНИ-МАРШ
В СТАДЕ ЛОВИЦКИХ ОВЕЦ

Резюме

Цель труда составляло создание метисной овцы, которая сохраняла бы устойчивость ловицкой овцы по отношению к трудным бытовым условиям, присваивая себе высшую шерстяную производительность отцовских пород.

Работа велась на 100 ловицких матках, средняя производительность потной шерсти которых составляла 2,8 кг, а живой вес 50 кг. Исходный материал был не однороден и отличался слабым обростом брюшной части и боков, что и явилось причиной их низкой шерстной производительности. Шерсть была грубая сортимента С—СД.

После первичного скрещивания с баранами Тексель и Ромни-марш применялось родственное скрещивание. Получено уже пятое поколение метисов. Достигнутые результаты удовлетворительны. Живой вес метисов 60 кг, при годовом настриге шерсти 5 кг у маток и 8—10 кг у баранов, что при выходе чистой шерсти 68% дает чистой шерсти от матки 3,40 кг и от барана 5,4—6,8 кг.

Метисы отличаются хорошим обростом живота и хорошим сложением. Годовой прирост шерсти в длину увеличился от 9 см до 12 см при одновременном повышении сортимента до С—ВС.

Технологический анализ шерсти, проведенный в Лодзинском политехническом институте, свидетельствует, что шерсть этих метисов соответствует нормам, предусмотренным для этого типа овец. Плодовитость метисов составляет 130—145%.

Благодаря спокойному характеру, унаследованному от Ромни-марш и хорошей приспособляемости к условиям среды метисы эти пользуется успехом у местных крестьян.

Работа по стабилизации желанного метисного типа ещё не закончена.

THE RESULTS OF TEN YEARS LONG WORK ON THE PRODUCTION
OF A CROSSBRED SHEEP BY TEXEL AND KENT BREED RAMS ON THE BASIS
OF ŁOWICZ TYPE SHEEP

Summary

The basic aim of the work was the production of a crossbred sheep which can preserve the resistant features against rough environment conditions of the Łowicz type sheep, inheriting at the same time relatively high wool production features of the Texel and Kent breed sheep.

100 Łowicz type ewes were taken for the experiment, the yield of greasy wool of which comprised 2,8 kgs and the average live weight — 50 kgs.

The initial material was not an uniform one with a low wool growth on the belly and sides which was the reason of low wool yield. The wool was coarse and thick within the C—CD sortment.

After the crossing with the Texel and Kent breeds the inbreed was applied. At present the fifth crossbred generation was obtained. The results of this work can be considered as successful. A sheep with average weight of 60 kgs was obtained whose wool yield grew up to 5 kgs in ewes and 8—10 kgs in rams which at the rendement 68% gives 3.40 kgs of pure fiber from an ewe and 5.4 up to 6.8 kgs from a ram.

The breeding material obtained has a good wool growth on the belly and a proper build, with low situated body. The staple length of wool also improved from the initial one 9 cm up to 12 cm with simultaneous improvement of the sortment up to C—BC.

The technological analysis of the fleeces of the sheep in question carried out at the Łódź Polytechnical University indicates that the raw material obtained from the crossbred is close to the pattern foreseen for this type of sheep.

The fertility of this crossbreed varies within the limits of 130—145%.

Because of calm character inherited from the Kent breed and good adjustment to the environment conditions these sheep find eager purchasers in small farms. It contributed to the improvement of sheep population on the area of Puławy district.

The work in question is still not yet terminated. It will continue for the purpose of the stabilization of inherited crossing features and for limiting variances still yet appearing.

STRESZCZENIE

Zasadniczym celem pracy było wytworzenie owcy krzyżówkowej, która by zachowała odporność na trudne warunki środowiskowe owcy łowickiej, a odziedziczyła równocześnie stosunkowo wysokie cechy produkcyjne wełny Texela i Kenta.

Do doświadczenia wzięto 100 matek łowickich, których przeciętna wydajność wełny potnej wynosiła 2,8 kg, a przeciętna waga żywa 50 kg. Materiał wyjściowy był niejednorodny i niewyrównany, o słabym obroście brzucha i boku, co było przyczyną niskiej wydajności wełny. Wełna była gruba i szorstka, o sortymencie C—CD.

Po przeprowadzeniu krzyżowania z Texelem i Kentem zastosowano chów wsobny. Obecnie otrzymano już piąte pokolenie krzyżownicze. Wyniki tej pracy należy uważać za pozytywne. Otrzymano owcę o przeciętnej wadze żywej 60 kg, a wydajność wełny wzrosła do około 5 kg dla matek, a 8—10 kg dla tryków, co przy rendement 68% daje czystego włókna od matek 3,40 kg, a od tryków 5,4 do 6,8 kg.

Otrzymany materiał hodowlany cechuje dobry obrost brzucha i poprawna figura, o nisko osadzonym tułowiu. Wzrosła też wysadność wełny z wyjściowej około 9 cm do 12 cm przy jednoczesnym podwyższeniu sortymentu do C—BC. Przeprowadzona analiza technologiczna run tych owiec przez Politechnikę Łódzką wykazuje, że otrzy-

many surowiec z tej krzyżówki jest zbliżony do wzorca przewidzianego dla tego typu owiec. Płodność otrzymanej krzyżówki waha się w granicach 130—145%.

Dzięki spokojnemu charakterowi odziedziczonemu po Kencie i dobremu przystosowaniu się do warunków środowiskowych owce te znajdują chętnych nabywców w drobnych gospodarstwach indywidualnych. Przyczyniły się do poprawy pogłowia owiec na terenie całego powiatu puławskiego.

Praca omawiana nie jest jeszcze zakończona, kontynuowana będzie dla ustalenia odziedziczonych cech krzyżowniczych i ograniczenia zmienności, które dotychczas jeszcze występują.